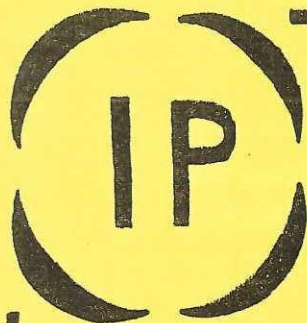

- Gerard Peelen
Aldem de Kerke 605
1391 LG Alcoude
t.l. 029 46-4314.

9 sept =
~~10.30 uur~~
→ 12.30 uur ←

Ton → M.A

→ 30 → Rita Vuyh!

Mededelingenblad

Nederlandse

Werkgemeenschap

voor

Individual

Psychologie

37^e Jaargang nr. 3

JUNI 1989

Redactie: Mustangstraat 28

3151 GN Hoek van Holland

Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual Psychologie.

Secretariaat: Mw. A. Schoute - Augustijn
P.K. Leeuwenberghlaan 18
2267 BN Leidschendam.
tel. 070 - 900940

Postgiro 476400 t.n.v. Ned. Werkgemeenschap voor
Individual Psychologie.

Ereleden:

Mw. L.M.C. Richard - Stuurman, Den Haag.
Hr. J.H. Richard, Den Haag.

Redactie adres:

Mustangstraat 28
3151 GN Hoek van Holland.
tel. 01747 - 3562

*Herinneringen zijn vaak eenvoudig
en onschuldig,
maar bergen een belangrijke inhoud,
die ieder facet van de persoonlijkheid
raakt.
alfred adler*

Nederlandse Werkgemeenschap voor Individual Psychologie.

BESTUUR:

Gerard Kulker, voorzitter.
Mustangstraat 28, 3151 GN Hoek van Holland.
Tel. 01747 - 3562
(Zie ook het verhuisbericht !)

Annemarie Schoute - Augustijn, secretaris.
P.K. Leeuwenberghlaan 18, 2267 BN Leidschendam.
Tel. 070 - 900940

Theo Joosten, penningmeester.
Dotingastate 58, 8926 MR Leeuwarden.
Tel. 058 - 666462

Dien Strobosch - van Duyne, 2^e secretaris.
Raphaëlstraat 18 ^I, 1077 PT Amsterdam.
Tel. 020 - 794363

Prof. dr. Cyriel De Keyser, cursus.
Waversebaan 1, B 3031 Oud Heverlee, België.
Tel. 09 - 32 - 16 - 235199

Dr. Jeanette Noordenbos,
Goeverneurkade 32, 274 KJ Voorburg.
Tel. 070 - 861674

Ton de Bruijn, *MA*
Frans Halsstraat 25, 3583 BL Utrecht.
Tel. 030 - 516557

gedoemd is en begrijpt van haar niet, hoe zij het nog anders kan zien.

Wat was hij nu helemaal ? Zij had een betere baan, verdiende ook veel meer ! Hij zou haar in haar streven alleen maar tot last zijn en meeslepen in zijn ellende.

Momenteel is de man in therapie.

De vrouw wordt op haar verzoek ondersteund om in deze voor haar turbulente tijd overeind te blijven.

Omdat, zoals Adler door mij eerder geciteerd stelt:

Dat wanneer er in een relatie enige argwaan ontstaat dat de wederzijdse liefde tot een einde zal komen, een gedachte post vat die zeer gevaarlijk is.

Want ieder woord, iedere handeling, iedere beweging en iedere uitdrukking is gemakkelijk uit te leggen als nalatigheid in de wederzijdse relatie.

Verhuisbericht

Wegens het vinden van een andere werkkring in Leiden, gaat onze voorzitter verhuizen. Hiermee verandert tevens het redaktie adres.

M.I.V. 31 juli 1989 is het nieuwe adres:

Gerard Kulker,

Potgieterlaan 21

2394 VA Hazerswoude Rijndijk.

tel. 0 714-16110

Individual Psychologie en opvoeding.

Vooraf.

Nog niet zo lang geleden zijn bij Fischer Taschenbuch Verlag alle voordrachten en artikelen van Alfred Adler uitgegeven. De meeste boekjes bevatten een voorwoord van Prof. Dr. Wolfgang Metzger, onder wiens verantwoordelijkheid de serie wordt uitgegeven. M.i. geven de artikelen van Prof. Metzger bij elk boek een zeer goede inleiding op de te behandelen thematiek.

Het hierna vertaalde is gehaald uit zijn voorwoord bij "Heilen en Bilden", dat in 1914 voor het eerst verscheen. Het bevat diverse korte opstellen, niet alleen van Adler maar ook van o.a. Furtmüller en Wexberg. In de ondertitel wordt gesproken over een boek van opvoedingskunst voor artsen en pedagogen. Over die opvoedingskunst heeft Metzger in het voorwoord helder samengevat hetgeen Adler als bezwaren aanvoerde tegen de traditionele opvoeding. Tevens geeft hij weer welke de zeven karakteristieken zijn van de door de Individual Psychologie voorgestane opvoeding. Hoewel Adlers kritiek op de opvoeding al meer dan een halve eeuw oud is, is die naar mijn mening niet verouderd. Hoewel niet valt te ontkennen dat in de relatie tussen opvoeders en kinderen het een en ander is veranderd, blijft het de moeite waard Adlers gedachten eens te plaatsen tegen de huidige - veel voorkomende - opvoedingspraktijk. Daartoe is het nodig kennis te nemen van de ideeën van Adler. Wellicht dat daarmee t.z.t. de huidige opvoedingsmethoden nog eens doorgelicht kunnen worden.

Uit het voorwoord bij Heilen und Bilden, door Wolfgang Metzger, 1973.

Waarom is eigenlijk een nieuwe opvoeding nodig? Hierop geeft Adler een minder en meer nadrukkelijk antwoord. Het eerst vindt zijn reden in de door Adler al vroeg gehuldigde opvatting over de zinloosheid van de traditionele opvoeding. Hij vond daarin de oorzaak voor het ontstaan van talloze neurosen en andere psychische en sociale stoornissen. We kunnen de meeste ervan voorkomen - dat is zijn vaste overtuiging - als we anders opvoeden.

De tweede reden wordt nadrukkelijk als volgt verwoord: "Wij gaan een tijd tegemoet, waarin ieder zelfstandig en vrij is, niet meer in dienst is van een ander, maar ieder een idee heeft van een gelijkwaardige positie".

Deze uitspraak staat in het korte artikel over de tederheidsbehoefte van het kind, dat is ontstaan toen nog niemand eraan dacht dat het einde van de grote Europese keizershuizen zo nabij was. (N.B.: Das Zärtlichkeitsbedürfnis des Kindes, 1908).

Want, zo staat in het artikel over de opvoeding van de opvoeders: "Er moet overeenstemming bestaan tussen de eisen van het huiselijke milieu en de ontwikkeling van het openbare leven". Waar deze overeenstemming niet bestaat, wordt de persoonlijkheidsontwikkeling bedreigd. Zodra de jonge mens het ouderlijk huis verlaat, stoot hij op andersoortige, nauwelijks vermoede moeilijkheden, waarop hij dan niet is voorbereid. Hij weet er dan niet goed mee om te gaan, omdat zijn gedrag - dat hij thuis heeft geleerd - niet van toepassing blijkt. Dat gedrag brengt hem alleen maar in verlegenheid. Dit kan hem al op de eerste schooldag overkomen. Wat helpt het hem, als zijn

vader is vermeld.

Dit is te begrijpen waar de dochter de moeder verwijt haar vader te overheersen. Zij meent dat vader haar ook meer begrijpt en haar daarom meer ruimte laat. Dit evenals haar echtgenoot.

Buitenstaanders hebben van de relatie van deze dominante jonge vrouw met zowel haar man als vader een andere indruk. Zij neemt deze ruimte gewoon op een zeer overrompelende manier.

De mannen doen nauwelijks echt mee in de strijd om van haar moeder los te komen.

De therapie wordt na enige tijd met succes afgesloten.

De vrouw heeft haar evenwicht gevonden.

Ze is niet meer ziekelijk bezig alles schoon te houden, is tevreden met haar huidige werk en leeft er meer en meer naar toe om moeder te worden.

Ze maakt plannen over een deeltijd baan, gekombineerd met moeder zijn.

Ze is ook duidelijk minder dominant geworden.

Nu gaat het echter mislopen met haar man.

Hij begint haar af te houden en maakt haar hevige verwijten over haar vroegere egoïstische manier van met zichzelf bezig te zijn. Hij heeft zich altijd voor haar opgeofferd, is nooit aan bod gekomen en is haar nu totaal zat.

Hij durft nu te zeggen altijd al aan hun relatie getwijfeld te hebben. Zijn vader zou hem bij zijn huwelijk al gezegd hebben, benieuwd te zijn hoe lang dit stand zou houden, meldt hij nu.

~~(Vader was zelf gescheiden en hevig teleurgesteld in zijn vrouw. Zij zou van hem als man veels te veel geëist hebben. Met haar is sinds de scheiding geen contact meer geweest.)~~
Hij gelooft er nu ook in, dat zijn huwelijk tot mislukken

De vrouw is als jongste opgegroeid in een gezin met 3 kinderen. Ze is erg afhankelijk van haar moeder. Het feit, dat haar zus moet trouwen en daardoor door haar moeder wordt verstoten, doet haar zich voornemen dit zelf nooit te overkomen.

Na enige teleurstellende relaties en daarna vriendschappen met homofiele jongens, ontmoet ze een seksueel veilige knul, met wie ze trouwt.

Deze jongen heeft met zijn moeder een ambivalente relatie gehad. Als eveneens de jongste was hij enerzijds moeders lieveling. Maar anderzijds stelde hij haar groter wordend hevig teleur. Hij was in haar ogen geen "echte" knul. Het prille huwelijk kent zijn ups en downs.

Vooraf de vrouw loopt tegen een aantal problemen op. Zo ontstaat er tussen de partners onenigheid over haar onhebbelijke gewoonte alles overdreven schoon te moeten houden. (In deze kan van een lichte dwangneurose gesproken worden.) Ze wil dit gaan veranderen, maar het lukt onvoldoende, zodat ze therapeutische hulp zoekt.

In de therapie wordt ze zich bewust, dat ze tussen twee vuren zit en moet kiezen.

Aan de ene kant heeft ze haar partner, die het gekibbel over zijn slordigheid zat is. En aan de andere kant haar moeder, die in haar de zorgzame, nette huisvrouw wil zien. En haar moeder heeft ten aanzien van haar dochter al moeten inleveren, omdat zij na haar trouwen bleef werken om een eigen carrière op te bouwen.

Het tegenover haar ouders wonen, dat eerst zo leuk leek, wordt nu te belastend. Er komen verhuisplannen.

En na de verhuizing komt de strijd om haar moeder te belletten toch veelvuldig op bezoek te blijven komen.

Het valt misschien op dat tot op heden nog niets over de

ouders als heilig opvoedingsideaal bij hem hebben bereikt dat "het kind hen volledig onderdanig is en zijn zelfstandigheid heeft begraven". Bij Adler komt de uitdrukking "onderdaan" niet voor. Maar in werkelijkheid beschrijft hij de opvoeding tot onderdaan, zoals die past bij een openbaar gezag van de oude stijl. Maar hij geeft zich niet over aan de oppervlakkige gedachte dat de ouders hun kinderen tot onderdanen hebben opgevoed omdat het openbaar gezag dat van hen verlangde. De gehoorzaamheid, de meegaandheid, de bereidheid tot onderdanigheid en het afstand doen van zelfstandigheid waren in onze toenmalige beschaving het nadrukkelijke opvoedingsdoel van de meeste ouders en zijn dat in vele kringen tegenwoordig nog!

Adler zegt op een andere plaats ("Über neurotische Disposition", 1909) spottend dat de "huidige opvoeding" bijna overwegend als principe hanteert: het bereiken van een lafheid tot leven. ("Lebensfeigheit"). Deze opmerking komt nog op verschillende andere plaatsen terug.

De door Adler voorgestane opvoeding heeft overigens nog een fundamentele, formele karakteristiek, die in het begin van het artikel over de arts als opvoeder zo vluchtig wordt aangegeven, dat men er gemakkelijk over heen leest: Aan het jonge kind moeten bepaalde gedragingen als voorbeeld worden voorgehouden en door hem worden opgenomen. Zonder dat de ouders het steeds helder voor ogen hebben, is het doel van de opvoeding: het herhalen door de kinderen van het voorbeeldig ouderlijk gedrag. Hier valt de relatie op met formuleringen van de Amerikaanse leertheorie. Maar terwijl Adler vanaf 1904 tegen zulke theorieën zijn bedenkingen kenbaar maakt, wordt ons zeventig jaar later hetzelfde als nieuwste resultaat

van wetenschappelijk onderzoek aangeboden.

Welke zijn nu de methodes van de traditionele opvoeding? Voor het inprenten van het voorbeeldgedrag is er slechts één manier: het drillen, hetgeen voor Adler al in 1912 geen opvoedingsmiddel voor mensen is.

Welke zijn de motieven waarvan de traditionele opvoeding zich bedient? Het best middel om lafheid te bereiken is het wekken en onderhouden van schuldgevoelens. De opvoeding is een strijd tussen personen: Het opvoedingsdoel wordt bereikt als de volwassene volhoudt, respect verwerft; als het hem gelukt het jonge kind te onderwerpen en zijn natuurlijke wil te "breken".

De middelen die daartoe als toelaatbaar worden beschouwd, zijn op de eerste plaats de beloning voor het gehoorzamen en ten tweede het doen ontstaan van vrees voor de opvoeder en van angst en schrik voor de latere gevolgen van ongewenst gedrag. (ziekten, straf van God of van de hemel) Deze middelen kunnen nog als volgt worden aangeduid: de dreiging met willekeurig bedachte boemannen, het kleineren, de ontmoediging, het in verlegenheid brengen, het bang maken, de intimidatie, het toepassen van "misdadige gebruiken" van de inquisitie, het opleggen van boetedoeningen, het eisen van bekentenissen, schulkbekentenissen, vergiffenis, beloften tot beterschap, het overvloedig gebruik van vermaningen en terechtwijzingen, het staan op het tonen van berouw door de zondaar en daarbij nog het belachelijk maken van de kinderlijke hulpeloosheid en het bestraffen van mislukte pogingen van zelfstandig handelen. De fabel dat straffen in het leven van kinderen de redelijkheid versterkt én het wonderlijk geloof in de stok, zijn volgens Adler beide in kringen van ouders al iets afgenomen. Bekijkt men echter het huidige gedrag van ouders dan verwondert

komt de relatie onder druk te staan (stress) met allerlei mogelijke problemen tot gevolg.

Ook hier vraagt de relatie om inspanningen.

Adler geeft in hfdst. 12 - Liebe und Ehe, in zijn boek "Wozu leben wir ?" op blz. 207 een goed voorbeeld.

"In een bepaalde omgeving van Duitsland is een oude traditie om vast te stellen of een verloofd paar voor het echtelijk samenleven geschikt is.

Voor het huwelijk begeven bruid en bruidegom zich naar een open plek in het bos, waar een geveld boom op de grond ligt.

Ze krijgen samen één trekzaag en moeten de boomstam in tweeën zagen.

Deze proef toont aan in hoe verre zij beiden bereid zijn samen te werken. De proef is een opgave voor twee mensen. Als er geen vertrouwen tussen hen heerst, werken ze elkaar tegen en bereiken niets. Als één der partners de leiding neemt en/of alles alleen wil doen, neemt de opgave dubbele tijd in beslag.

Zij zullen beiden initiatief moeten nemen, maar die gezamenlijke initiatieven moeten elkaar ondersteunen.

Deze duitse dorpbewoners hebben begrepen, dat de wil om samen te werken de belangrijkste vereiste is voor het huwelijk."

Vanuit mijn verhaal tot nu toe is moeilijk te ontkennen, dat zowel de emancipatie als de individualisering een wissel trekken op de huwelijksrelatie.

Laten we een van de door mij eerder gegeven voorbeelden volgen om dit proces te beschouwen.

Ter opfrissing nog even kort wat ik reeds eerder hieromtrent stelde:

Haar man denkt met zijn keuze voor een jongere vrouw "twee vliegen in één klap te slaan". Hij meent de veel jongere vrouw in tegenstelling tot zijn dominante moeder, die hem als zorgkind behandelde, wel tevreden te kunnen stellen als man. En hij weet zich, waar hij een gezin wil stichten, van sukses verzekerd, omdat zijn veel jongere vrouw in deze als opvoedster al geslaagd is.

Het is misschien ook niet verwonderlijk dat men eerst kinderloos blijft, ondanks alle pogingen. Pas als er enige tijd adoptief kinderen in het gezin zijn, lukt het om ook zelf kinderen te krijgen.

Maar waar er kinderen in hun gezin komen, doet ook hun teleurstelling in elkaar hun intrede.

Waar de jonge vrouw steun verwacht van haar oudere man, neemt deze in plaats van haar te steunen de weg van de ontmoedigen. Hij steunt haar niet in de opvoeding, maar verwent hun kinderen en ondermijnt zo juist het gezag van zijn levensgezellin.

De vrouw, die vanuit haar jeugd gewend is te knokken om haar problemen op te lossen - zelfs al is de opgave haar te groot -, gaat haar man domineren en beiden komen ten slotte bedrogen uit hun zo ogenschijnlijk ideale partnerkeuze.

DE WISSEL, DIE ZOWEL DE EMANCIPATIE ALS DE INDIVIDUALISATIE TREKT OP DE KOMPLEMENTAIRE RELATIE.

Zoals ik al eerder aangaf, brengt iedere verandering bij één der partners een reactie in de relatie te weeg. Zowel de verandering als de reactie vragen een zekere inspanning.

Blijft de reactie achterwege of komt er niet de juiste (=komplementaire) reaktie, die het evenwicht herstelt, dan

men zich erover hoe weinig er - ondanks de bemoeienissen van Adler en vele vertegenwoordigers van een nieuwe opvoeding, die voor en na hem hebben gewerkt - in deze "eeuw van het kind" is veranderd. Tegelijkertijd is men er verbaasd over hoe ver Adler de huidige opvattingen al vooruit is. Men is er intussen achter gekomen dat zelfs bij het africhten van roofdieren door het opwekken van afhankelijkheid verbazingwekkend betere prestaties worden bereikt dan met hetgeen vroeger gebruikelijk was nl.: het afdwingen van respect door allerlei straffen. Maar bij uiteenzettingen over het opvoeden van kinderen wordt de noodzaak van "de straf als versterkend middel voor redelijkheid" in brede en zelfs voortstrevende kringen nog altijd als volledig vanzelfsprekend aangenomen. (Bijv. een boek met als titel: Hoe straf ik mijn kind)

Welke zijn nu de onderscheiden kermerken van de door Adler voorgestane opvoeding?

1. De doelen zijn niet alleen inhoudelijk volledig anders, maar verschillen zuiver formeel al doordat ze niet gaan over een inprentbare en in te prenten voorbeelden van gedrag, maar over algemene houdingen, waaruit in gesprek met iedere bijzondere situatie in zelfstandige, vrije beslissing het redelijk juist aanvaarde gedrag ontstaat.
2. Welke zijn de gewenste houdingen? In plaats van doelen als onderwerping, gehoorzaamheid, het afzien van een eigen wil, wordt als doel geformuleerd: de mens die innerlijk vrij is; een mens die moedig is, zeker van zichzelf en vol vertrouwen in eigen kracht, die zelfstandig en ondernemend is en in staat tot het nemen van beslissingen. Het is ook een mens die kan leven met de

spanning van een onbevredigde behoefte, die kan wachten op de vervulling van zijn wensen en het uitstel kan verdragen. En hierin bestaat tenminste gedeeltelijk de innerlijke vrijheid.

3. De belangrijkste opgave voor een leerkracht is het kind tot een zelfstandig oordeel te brengen; het onafhankelijk te maken van de meningen van anderen. Deze eis staat wel in verband met de bijzondere taken van de opvoeding bij zieke, zwakke en gehandicapte kinderen in het artikel "Uber Neurotische Disposition" (1909), maar het is duidelijk dat nu een taak wordt benadrukt die algemeen geldig is. Belangrijk is het behoud van het eergevoel. Naast de zelfstandigheid wordt na verloop van tijd (ongeveer vanaf 1912), meer en meer de bijzondere opgave van het "gemeenschapsgevoel" benadrukt; het ontwikkelen en onderhouden van de sociale belangstelling. Dit houdt in de vaardigheid om samen, in samenwerking, met elkaar tot zakelijkheid bij de opgaven te komen. Ook houdt het in een acceptatie van de onvermijdelijke moeilijkheden die bij het samenwerken behoren en eveneens de vreugde ervaren van het geven en helpen.

4. Zoals het doel niet meer een som van vast ingeprint voorbeeldgedrag is, zo bestaat ook het opvoeden zelf niet meer overwegend uit het speciale "maatregelen" om gewenst gedrag te realiseren en ter oplossing van ongewenst gedrag. Benadrukt wordt het scheppen van algemene voorwaarden waardoor de gewenste gedragingen mogelijk worden en gunstig worden beïnvloed. Tevens mag men ervan hopen dat daardoor in het kind de natuurlijke drang ontwaakt zich uit eigen beweging

met een afkeurenswaardige situatie ! Haar oudste zus raakt vroegtijdig zwanger en moet trouwen.

Zij ziet hoe haar moeder daar onder lijdt en haar zus afwijst.

Waar zij een afhankelijkheidsrelatie met haar moeder heeft, neemt zij zich voor om wat haar betreft die situatie kost wat kost te vermijden.

Vanuit haar gelovige achtergrond weet ze dit rationeel te onderbouwen en meent maagd te moeten blijven tot haar huwelijksnacht.

In onze huidige tijd valt zo'n keuze niet mee. Na wat opdringerige ervaringen heeft ze kennis aan een paar homofiele jongens. Later vindt ze een voor haar seksueel veilige partner.

Deze jongeman heeft vanuit zijn gezinservaring een voorkeur voor vrouwen, die niet al te veel een beroep doen op zijn mannelijkheid.

Adler blz. 132: (Lebenskenntnis. Hfdst. 11. Liebe und Ehe.)

"De mening, dat men zijn complexen moet bevredigen, houdt een zekere eigenaardigheid in zich bij de partnerkeuze, die los daarvan moeilijk te begrijpen is. Van hieruit kan men bijvoorbeeld begrijpen waarom veel mensen zwakkere, zieke of oudere levenspartners kiezen. Zij geloven dat zij op deze manier hun leven kunnen verlichten."

In mijn eerste voorbeeld is de situatie, die Adler noemt, te herkennen.

De vrouw in mijn voorbeeld, die zoals ik zei reeds op jonge leeftijd met de opvoedingsverantwoordelijkheid over haar zussen en broers was belast, kiest zich een oudere man tot steun. (Probeert dus zo haar leven te verlichten.)

PARTNERKEUZE.

Boek: Lebenskenntnis. Alfred Adler.

Hoofdstuk 11: Liebe und Ehe.

Blz. 131: Vorbereitung auf die Ehe.

"We ontkomen er niet aan, dat iedere mens zich in zijn kindertijd een voorstelling maakt, die tot ideaalbeeld van het andere geslacht dient.

Bij de jongen is het zeer waarschijnlijk, dat zijn moeder de rol van zijn ideaal speelt en dat hij later naar een soortgelijk vrouwtyp uitkijkt om mee te kunnen trouwen.

Heerst er tussen de jongen en zijn moeder daarentegen een spanningsvolle toestand, dan kan het geval zijn dat hij juist een tegengesteld meisjestyp uitzoekt.

De overeenstemming tussen de betrekking van het kind met zijn moeder en het vrouwtyp, dat hij trouwt is zo groot dat we die in bepaalde klei-nigheden zoals ogen, figuur, kleur haar enzovoort kunnen herkennen."

Een tweetal praktijksituaties, waaruit de invloed van de ouders op de partnerkeus blijkt:

- 1) Een vrouw is met een veel oudere man getrouwd. Het leeftijdsverschil is aanzienlijk te noemen.
Toen ik me in deze situatie verder ging verdiepen, bleek mij dat de vrouw uit een vrij groot gezin afkomstig was, waarin zij vooral de moederrol vervulde.
Haar oudere man daarentegen was thuis een zorgenkind, dat erg afhankelijk bleef van zijn ouders. Vooral zijn moeder was erg dominant naar hem.
- 2) Het jongste kind uit een gezin wordt gekonfronteerd

overeenkomstig deze doelen te gedragen.

5. Tot de algemene voorwaarden, die voor een deel moeten worden geschapen en al lang voor de eerste opvoedingsmaatregel maar mogelijk is, aanwezig moeten zijn, behoort de nodige bevrediging van de kinderlijke tederheidsbehoefte. In het bijzonder is de ervaring van de moeder als eerste medemens, die men kan vertrouwen, van belang. Deze gedachte komt later bij Eriksen terug als "oervertrouwen" (Urvertrauen), waarop men zich kan verlaten, waardoor men zich verbonden voelt. Alleen hierdoor kan worden voorkomen dat vanuit de omgeving onbevredigd gebleven tederheidsbehoeften zich op de persoon zelf gaan richten - de uitdrukking "narcisme" is nabij, maar wordt door Adler niet gebruikt. Zo kan ook worden voorkomen dat het kind in een vijandige houding geraakt, zich agressief naar zijn omgeving opstelt, omdat het zich buitengesloten voelt en meent zich te bevinden in een toestand van oorlog met een vijandige wereld, waarvoor men op zijn hoede moet zijn en waarvoor men zich moet "wapenen" in de heimelijke hoop eens te kunnen triomferen. Dit is de weg waarlangs zich i.p.v. en medemens een tegenstander ("Gegenmensch") ontwikkelt.

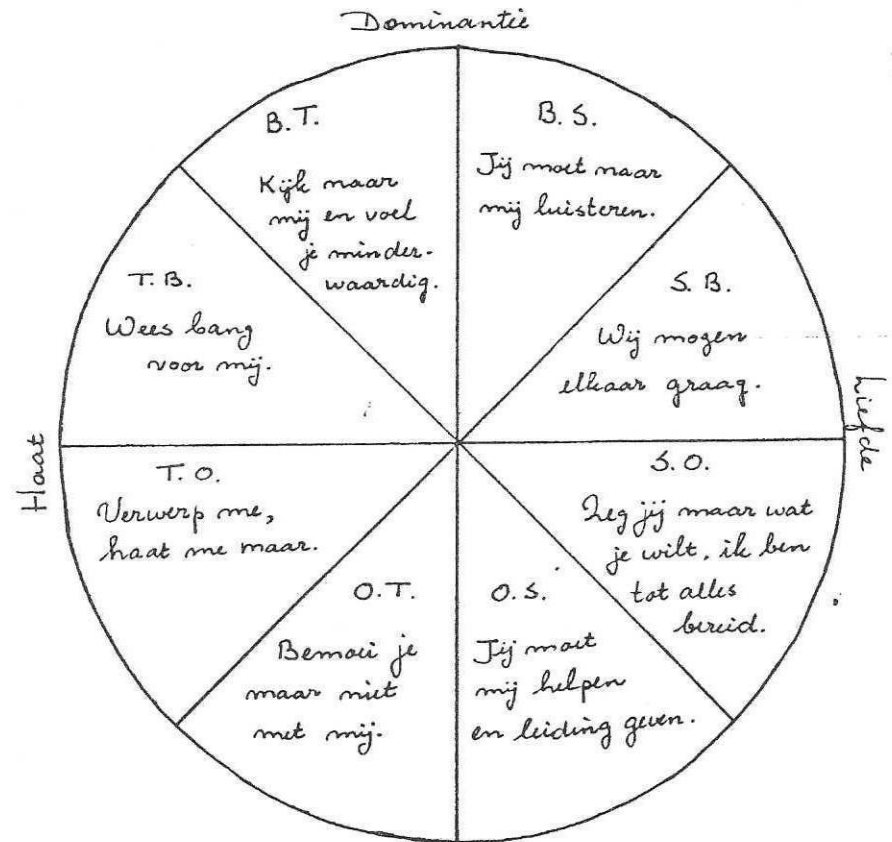
6. Op de basis van tederheid, verbondenheid, betrouwbaarheid wordt dan verlangd het royale toestaan en oproepen van elke kinderlijke poging zelfstandig te worden; het afzien van elke poging zich bij hem als overijverige beschermengel onontbeerlijk te maken; hem af te nemen wat hij al lang zelf kan doen en onder gezonde omstandigheden ook graag doet. Het afzien van herhaald vermanen en terechtwijzen; het vermijden van

ieder willekeurig en onbegrijpelijk bevel, ieder onterecht te lijken verlangen en het afzien van elke dwang. Het behouden van moed en zelfvertrouwen, van doorzettingsvermogen ook als die zich tegen de opvoeder zelf richten en het weer goed maken bij mislukkingen. Ook waar gehoorzaamheid nodig is, behoort die niet te worden afgedwongen. Zo vroeg mogelijk baseert men gehoorzaamheid op het begrip voor de objectieve noodzaak. De ruimte voor eigen beslissingen moet vanaf het begin zo groot mogelijk zijn en vlot worden vergroot. De rol van de opvoeder is niet die van de gevreesde "baas in huis", die op grond van zijn grotere macht alles wat zwakker is onderwerpt en doordrukt wat hem bevalt. Hij heeft veel meer een houding naar het kind van "het vertegenwoordigen van het oriënterende bewustzijn"; en voor het opgroeiende kind moet hij tijdig een raadgever worden.

7. Tot de noodzakelijke veronderstellingen voor een gezond opgroeien van het kind behoort o.a. de uniciteit van de ouders. (een ononderbroken uniciteit ligt binnen ieders vermogen en bijna nog belangrijker: de verdraagzaamheid en de vergevingsgezindheid) Daarbij komen nog hun gerechtigheid en hun afzien van lievelingetjes (dat kan men leren); en het zorgvuldig voorkomen van assepoesterverhoudingen en met name van elke minachting van het vrouwelijk geslacht.

De voornaamste eis - de kinderen de weg vrij geven - kan vanzelfsprekend alleen door hen worden vervuld die ook bereid zijn hun onfeilbaarheid op te geven. Wanneer daarbij ook een groot deel van het geloof in autoriteit verdwijnt, zullen we dat niet betreuren,

"De roos van Leary"

- Onderwerpend.
- B.S. Boven en Samen, met Boven op de voorgrond.
 - S.B. Samen en Boven, met Samen op de voorgrond.
 - S.O. Samen en Onder, met Samen op de voorgrond.
 - O.S. Onder en Samen, met Onder op de voorgrond.
 - O.T. Onder en Tegen, met Onder op de voorgrond.
 - T.O. Tegen en Onder, met Tegen op de voorgrond.
 - T.B. Tegen en Boven, met Tegen op de voorgrond.
 - B.T. Boven en Tegen, met Boven op de voorgrond.

Haar werk wordt in de spreektaal "de roos van Leary" genoemd. (Zie bladzijde 17.)

Het sterke in deze benaderingswijze vind ik, dat zij er in geslaagd is op een waardevrije manier aan te geven:

- Hoe relaties met elkaar samenhangen.
- Hoe relaties, die komplementair zijn, elkaar bestendigen.
- Hoe veranderingen bewerkstelligd kunnen worden door niet komplementair gedrag te tonen.
- Waar dit functioneel is of disfunctioneel.

Een voorbeeld:

De variant: ONDER - SAMEN (O.S.)

Zelfdefinitie: Ik ben zwak en gewillig. Ik heb hulp nodig.

Definitie van de ander: Jij bent steviger dan ik.

Suggestie over de interactie: jij moet mij helpen en leiding geven.

Komplementair gedrag:

Stevig, zelfbewust gedrag, dat houvast en steun belooft.

De varianten: B.T. ; B.S. ; S.B. ; in mindere mate S.O.

Functioneel: Als je compleet vast zit, het niet meer ziet;
als je dringend hulp van een ander nodig hebt,
als je getroost wilt worden of geholpen.

Dysfunctioneel: als je zelfstandig wilt zijn; als anderen op je rekenen; als je invloed wilt uitoefenen; als je kwaad bent op anderen.

(Dysfunctioneel staat ook voor niet komplementair.)

want dat heeft - zoals Adler het zag - in de komende samenleving toch al geen plaats meer.

Th. J. Joosten

Leeuwarden, jan. '89

Boek: Alfred Adler

mit Carl Furtmüller und

Erwin Wexberg.

Heilen und Bilden,

Frankfurt am Main, 1983

(1280 - ISBN - 3 - 596 - 26220 - 8)

Huwelijk onder druk ?!!

Gerard Kulker

26 - 11 - 88

In mijn lezing van hedenmiddag, getiteld "Huwelijk onder druk ?!!", wil ik allereerst een korte inleiding geven op het ontstaan van de huidige westerse gezinsvorm. Van daaruit wil ik de stap gaan maken naar praktijksituaties. Aan de hand daarvan zal ik uiteenzetten welke krachten spelen binnen een huwelijksrelatie. Na een korte pauze wil ik dan met U aan de hand van een zevental stellingen van gedachten wisselen.

Algemeen

Boek : Wozu leben wir ? Alfred Adler. (1931)

Hfdst. 12 : Liebe und Ehe.

Blz. 207 : "Zoals ik al meermalen heb gesteld, is de mens op grond van zijn onvolkomen organische uitrusting niet al te goed voor het leven op deze aardse planeet uitgerust. Het belangrijkste middel om het menselijk leven in stand te houden is de voortplanting."

Het zal U niet als vreemd voorkomen, dat Alfred Adler - waar hij uitgaat van het "als-of principe" van de filosoof Vaihinger - komt tot een doelstelling van het menselijk bestaan (de soort in stand houden) en als middel de voortplanting.

Naar onze huidige tijd geredeneerd is het doel van het menselijk bestaan nog steeds de soort in stand houden. De middelen zijn inmiddels divers geworden. De voortplanting is er nog steeds als middel. Maar hoe paradoxaal het ook klinkt, ook de geboorte beperking is thans een van de middelen.

Immers bij een dreigende overbevolking en de problemen, die dat kan opleveren voor het menselijk bestaan, is een beperkte voortplanting gewenst. We kennen thans zelfs regeringen, die dit met wettelijke maatregelen nastreven. (China)

Adler zegt hierover in het eerder genoemde boek op blz. 209:

"We hebben onze driften en neigingen onderdrukt. Om rekening te houden met onze medemens hebben wij geleerd ons

bewegingen en iedere uitdrukking is gemakkelijk uit te leggen als nalatigheid in de wederzijdse relatie.

Zo vergaat het ook het door hem ten tonele gevoerde echtpaar. Terwijl de vrouw zich herstelt van de geboorte van hun kind en zich bekommert om de verzorging hiervan, neemt de man vakantie om naar Parijs te gaan en zich daar te goed te doen.

Hij schrijft vanuit Parijs stralende brieven, waarin hij zijn vrouw meedeelt wat een heerlijke vakantie hij heeft en hoeveel nieuwe mensen hij leert kennen.

De vrouw krijgt gaanderweg meer en meer het gevoel, dat zij vergeten wordt. Ze is minder gelukkig dan voorheen, wordt zelfs zwaarmoedig en krijgt een fobie (straatvrees). Ze durft niet meer alleen uit te gaan. En als haar man thuiskomt, moet hij haar overal heen begeleiden.

Oppervlakkig, zegt Adler, ziet het er naar uit dat ze haar doel heeft bereikt en weer het middelpunt van de aandacht is. Toch voelt ze zich des ondanks in het geheel niet tevreden, omdat ze het gevoel blijft houden dat, wanneer haar straatvrees verdwijnt, ook haar man weg zal gaan. Ze moet dus haar straatvrees behouden.

We zien in dit voorbeeld hoe de relatie tussen deze huwelijkspartners elkaar aanvullen en in hun behoefte voorziet. Tevens zien we hoe een verandering bij de één direkt gevolgen heeft voor de ander, die een adequaat antwoord moet vinden om de relatie weer komplementair te maken en daarmee in stand te houden.

Een nadere bestudering van dit fenomeen, veranderingen en gevolgen hiervan op de relatie, wil ik verderop met U bespreken. Ik wil nu stil staan bij het fenomeen van een komplementaire relatie.

Wetenschappelijk gezien heeft Leary hierover het een en ander gepubliceerd.

bepaalde manieren in de taal uitgedrukt:

- man en vrouw zijn één,
- het ying en het yang,
- Jung: animus en anima.

We kunnen daarmee stellen, dat een huwelijksrelatie -
Zonder daarover een waarde-oordeel uit te spreken -
een komplementaire relatie is.

Adler schetst in zijn boek "Lebenskenntnis" op blz. 133
in deze een treffend voorbeeld!

Hij vertelt hoe een verwende vrouw een man trouwt, die
in zijn leven tot dan toe door zijn broer ernstig be-
knot is in zijn ontwikkeling.

Begrijpelijk is daarmee dat vanuit de soms brute erva-
ringen met zijn broer, deze man de zachtheid en tederheid
in dit enig kind aantrekt. Terwijl deze vrouw, die als
enig kind is opgegroeid, geniet van de aandacht, bewon-
dering en koestering, die deze man voor haar heeft.
Het huwelijk verloopt tamelijk gelukkig tot er een kind
ter wereld komt.

Adler stelt op grond van het voorgaande haast te kunnen
voorspellen wat er gaat gebeuren.

Hij schetst hoe de vrouw, die zo graag in het middel-
punt van de aandacht staat, vreest dat haar kind die
positie gaat innemen. Ze is dan ook niet zo bijzonder
blij, dat het kind is geboren.

Ook de man kent de behoefte voorgetrokken te willen
worden en heeft van zijn kant de zorg, dat het kind zijn
plaats gaat innemen.

De man krijgt op grond daarvan naar zijn vrouw enige arg-
waan, dat aan de wederzijdse liefde een einde zal komen.
Adler stelt dat zo'n gedachte, die post vat, zeer ge-
vaarlijk is. Want ieder woord, iedere handeling, iedere

zo te gedragen, dat wij elkaar niet las-
tig vallen.

We hebben geleerd ons te kleden en schoon
te zijn. Zelfs onze honger vindt geen lou-
ter natuurlijke uitlaatklep. We hebben bij
het eten een uitgesproken smaak en zitten
aan tafel.

Al onze driften zijn aan onze gezamenlijke
cultuur aangepast. Hierin weerspiegelt
zich de moeite, die wij doen ten gunste
van het welzijn van het mensdom en ons ge-
zamenlijke leven."

Dat Adler dit in 1931 nog niet zo vreemd bezag, blijkt
uit de visie van twee hedendaagse Franse filosofen Don-
zelot en Foucault. Donzelot schetst in zijn boek "La
police des familles" hoe in de 19e eeuw onze huidige
hooggeprezen hoeksteen van de westerse samenleving, het
gezin, door de overheid aan zijn burgers wordt opgedrong-
en. De overheid wilde af van de kazerne-achtige samen-
levingsvormen en zijn hiermee samenhangende wantoestan-
den. In zijn boek "Histoire de la sexualité" past Fou-
cault de familiseringspolitiek van de overheid in in de
kontrole, die de overheid wenst te hebben over zijn
burgers.

Met name spitst Foucault zijn betoog toe op de rol, die
de overheid de vrouw als volksmoeder toebedeelt.
Ter ondersteuning van deze rol moest een einde komen
aan de kazerne-achtige samenlevingsvormen van die tijd,
die moeilijk beheersbaar was, omdat vele gezinnen zich
met elkaar vermengden. Daartoe werd de sociale woning-
bouw op gang gebracht.

(De architect Haron Romain, gespecialiseerd in de sociale

woningbouw, zag de oorzaak van de immoraliteit in het feit dat ouders en kinderen in dezelfde ruimte bivakkeerden. De slaapkamer van de ouders moest onzichtbaar zijn voor de kinderen. De scheiding van geslachten en leeftijdsgroepen was een belangrijk thema op het Congres d'hygiene publique de Bruxelles in 1851.)

De verandering van de kazerne-achtige samenlevingsvorm naar huisvesting in woonhuizen per gezin loste drie problemen op:

- 1) De hygiëne werd beter beheersbaar.
- 2) Het gezin werd geïsoleerd.
- 3) De bewaking van de kinderen.

De vrouw werd, om de haar toebedeelde taak goed te kunnen uitvoeren, uitgerust met een aantal instrumenten/bondgenoten:

- de lagere school,
- de gezondheidszorg,
- de gezamenlijke maaltijden op zondag,
- de sociale woningbouw.

We kunnen hiermee stellen, dat de derde levenstaak, het huwelijk, kwa vorm onderhevig is aan bepaalde ontwikkelingen in de maatschappij. In onze huidige maatschappij gaat het vooral om invloeden vanuit de emancipatie en de individualisering.

Emancipatie:

Hier gaat het om de gelijkheid der geslachten.

Dit betekent dat de rol van de vrouw als volksmoeder, zoals Foucault dat beschrijft, duidelijk verandert. We herkennen dat in de huidige maatschappij waar de rol van de man als vader binnen het gezin mee verandert.

We zien soms zelfs een omkering van de rollen met de

man als huisman en de vrouw als kostwinner.

Ook zien we dat de overheid de bondgenoten/hulpinstrumenten ter ondersteuning van de vrouw als volksmoeder verder versterkt.

- Er ontstaan peuterspeelzalen.
- Er worden kinderdagverblijven opgericht.
- Het verenigingsleven wordt uitgebreider.
- De leerplicht wordt uitgebreid.

Enzovoort, enzovoort.

Individualisering:

Van ieder mens wordt verwacht, dat hij zichzelf ontplooit. Voor de man liggen zijn ontplooiingskanten vooral buiten het gezin. Voor de vrouw tot voor kort vooral binnen het gezin. Maar door de emancipatie is ook voor de vrouw de nadruk meer en meer gaan liggen op ontplooiing/individualisering buiten het gezin.

Het zal logisch zijn dat dit consequenties heeft voor de samenwerking tussen de beide geslachten.

We zien dit bij de taakverdeling binnen het gezin, waar de man steeds meer wordt ingeschakeld.

Maar ook ten aanzien van de samenwerking buiten het gezin, waar het echtpaar rekening moet houden met de wederzijdse carrière.

KOMPLEMENTAIRE RELATIE

Op grond van het voorgaande kunnen we stellen, dat de wederzijdse relatie tussen de geslachten en nog specifiek in een huwelijksrelatie, elkaar aanvullend zijn. Daarmee houdt verandering in de rol van de één, tevens een verandering in de rol van de ander in. Hoe aanvullend deze rollen behoren/kunnen zijn wordt op